

4. Жук, О.Л. Педагогические основы самостоятельной работы студентов: пособие для преподавателей и студентов / О.Л. Жук [и др.], под общ. ред. О.Л. Жук. – Мн.: РИВШ, 2005. – 112 с.

5. Макеренкова, И.А. Самостоятельная работа как средство модернизации высшего образования в Республике Беларусь / И.А. Макеренкова // Высшая школа: проблемы и перспективы. Материалы 4-й Междунар. науч.-метод. конференции, Минск, 1 – 2 ноября 2005 г. – Мн., 2005. – С. 219.

6. Максименкова, Г.В. Самостоятельная работа студентов: организация и контроль / Г.В. Максименкова // Совершенствование подготовки кадров сферы культуры: традиции и новации. – М.: МГУКИ, 2004. – С.131–132.

7. Сергеевкова, В.В. Управляемая самостоятельная работа студентов. Модульно-рейтинговая и рейтинговая системы / В.В. Сергеевкова. – Мн.: РИВШ, 2004. – 132 с.

Л.А. Дзямешка, дацэнт

САМАСТОЙНАЯ РАБОТА СТУДЭНТАЎ ЯК СПЕЦЫФІЧНАЯ ФОРМА ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ (курс “Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк”)

Сучасныя патрабаванні да прафесійнай падрыхтоўкі выпускнікоў ВНУ вымагаюць разглядаць у якасці выніку адукацыі сфарміраванасць у студэнта ключавой кампетэнцыі. У тэорыі і практыцы адукацыі такая кампетэнцыя вызначаецца як адзінства абагульненых ведаў і ўменняў, універсальных здольнасцей і гатоўнасці да вырашэння розных задач – ад прафесійных да асобасных і сацыяльных [1, с. 45–50].

Дасягнуць такіх вынікаў шляхам лекцыйна-семінарскіх формаў заняткаў не ўяўляецца магчымым. Па-першае, пры такіх формах студэнты засвойваюць матэрыял у “гатоўым” выглядзе як алгарытм рашэння тыповых праблем. Па-другое, павелічэнне аб’ёму інфармацыі, неабходнай для вывучэння ці азнаямлення, і абмежаваны бюджэт часу на вучэбныя заняткі не даюць магчымасці выкладчыку засяродзіць увагу на шэрагу праблем. Па-трэцяе,

скарачэнне гадзін аўдыторных заняткаў мела вынікам тое, што многія тэмы рабочай праграмы курса засталіся без лекцыйнага суправаджэння, без лабараторных і іншых відаў вучэбных заняткаў, якія праводзіліся з непасрэдным удзелам выкладчыка.

У сувязі з гэтым асобы сэнс набывае самастойная работа студэнтаў як спецыфічная форма вучэбнай дзейнасці. На сучасным этапе асабліва ўвага сканцэнтравана на кіруемай самастойнай рабоце. Яна вызначаецца як “арганізаваная мэтанакіраваная дзейнасць выкладчыка і студэнтаў, заснаваная на індывідуальна-групавой пазнавальнай актыўнасці па сістэмнаму засваенню ведаў, уменняў і навыкаў” [2, с. 14].

Кіруемая самастойная работа дазваляе знізіць аўдыторную нагрузку як выкладчыка, так і студэнта, бо асноўны цэнтр цяжару пераносіцца на саманавучанне.

Пры вывучэнні курса “Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк” (як і курсаў “Менеджмент школьнай бібліятэкі”, “ПІР і бібліятэчная рэклама”, “Бібліятэка і вольны час”) кіруемая самастойная работа студэнтаў здзяйсняецца паслядоўна па наступных кірунках:

- матывацыя і стымуляванне;
- рацыянальнае спалучэнне аб’ёмаў аўдыторнай і самастойнай работы;
- арганізацыя дзейнасці студэнтаў у аўдыторыі і па-за аўдыторыяй;
- забеспячэнне студэнтаў вучэбна-метадычнымі матэрыяламі;
- кантроль за ходам самастойнай работы.

Разгледзім іх больш падрабязна ў прымяненні да спецдысцыплін.

У любой справе галоўным з’яўляецца зацікаўленасць чалавека ў дасягненні пэўных вынікаў і асэнсаванне карыснасці гэтых вынікаў. Асабліва запатрабаваная – гэта ўстойлівая матывацыя, якая спрыяе стымуляванню самастойнай работы. Педагагі вылучаюць знешнюю, унутраную і працэсуальную (вучэбную) матывацыі [2, с. 11].

Пад знешняй падразумяецца залежнасць прафесійнай кар’еры ад вынікаў вучобы. Фактар гэты працуе даволі слаба, аб чым сведчыць і размеркаванне выпускнікоў на працу і працаўладкаванне ў бібліятэках.

Унутраная матывацыя падразумявае здольнасці студэнта да вучобы ў ВНУ, яго схільнасці, але гэта больш праяўляецца ў перыяд давузаўскай падрыхтоўкі (напрыклад, тэсціраванне пры выбары спецыяльнасці).

Працэсуальная, ці вучэбная, матывацыя праяўляецца ў разуменні студэнтам карыснасці сваёй работы. Патрабуецца паказаць студэнту важнасць выкананай работы як у плане прафесійнай падрыхтоўкі, так і ў плане пашырэння кругагляду, эрудыцыі асобы.

Асаблівы эфект дае ўключэнне заданняў па самастойнай рабоце састаўной часткай у курсавыя і дыпломныя работы, у даклады і выступленні на навуковых студэнцкіх канферэнцыях, на форумах бібліятэкараў. Напрыклад, падрыхтоўка прэзентацыйных матэрыялаў для бібліятэк па іх сацыяльнаму заказу звычайна выклікае вялікую актыўнасць студэнтаў, выяўляе іх творчы патэнцыял, дапамагае выпрацаваць патрэбу ў пашырэнні агульнага і прафесійнага кругагляду.

Правільнае спалучэнне аб'ёмаў аўдыторнай і самастойнай работы, арганізацыя дзейнасці студэнтаў як у аўдыторыі, так і па-за аўдыторыяй – клопат выкладчыка на этапе распрацоўкі прыкладнага тэматычнага плана і перагляду рабочай праграмы па пэўнай дысцыпліне. Звычайна тэмы, лепш забяспечаныя вучэбнымі, метадычнымі і навуковымі крыніцамі, выносяцца на самастойнае вывучэнне.

У працэсе вывучэння курса “Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк” арганізацыя самастойнай работы здзяйсняецца па модульна-рэітынгавай сістэме, якая базіруецца на дакладнай вучэбна-метадычнай базе. Праграма дысцыпліны, як і вучэбны дапаможнік [3], падзяляецца на чатыры блокі (модулі), кожны з якіх утрымлівае закончаны раздзел. Модуль уключае лекцыйны матэрыял, тэматыку і планы семінарскіх заняткаў, заданні і неабходны матэрыял па выкананні практычных заняткаў, па разборы і аналізе сітуацыйных задач і дзелавых гульняў, па выкананні кантрольных работ, уключае пытанні для самакантролю, тэсты для выбарачнага кантролю ведаў, спіс асноўнай і дадатковай літаратуры. Вывучэнне курса ідзе паэтапна ў адпаведнасці са структурай вучэбна-метадычных комплексаў.

Прымяненне блочна-модульнай сістэмы ў навучальным працэсе патрабуе ад студэнтаў рэгулярна, грунтоўна рыхтавацца да вучэбных заняткаў.

Нават звычайная лекцыя можа мець элементы самастойнай работы. Гэта дыялогавыя лекцыі (у рэжыме “выкладчык – студэнты”), лекцыі “ўдваіх” (у рэжыме “студэнт – студэнт”), праблемныя лекцыі (у рэжыме дыскусіі).

Заданні для самастойнай работы могуць быць індывідуальныя і групавыя.

Сярод індывідуальных заданняў практыкуюцца: рэфэраванне артыкулаў, часопісаў, раздзелаў манаграфій, работа з рэкамендаванымі выкладчыкам крыніцамі па падрыхтоўцы да лекцый, семінараў, лабараторных заняткаў, экзамену, выкананне кантрольных, курсавых і дыпломных работ, навукова-даследчых праектаў (на конкурсы, канферэнцыі).

Групавыя заданні прадугледжваюць падрыхтоўку мерапрыемства, стварэнне прэзентацыйных і інфармацыйных матэрыялаў па сацыяльным заказе бібліятэк. Напрыклад, па заказе Навукова-педагагічнай бібліятэкі Галоўнага інфармацыйна-аналітычнага цэнтра Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь студэнты падрыхтавалі метадычныя матэрыялы па тэме “Арганізацыя шостага дня школьнага тыдня”, прэзентацыйныя матэрыялы - вандрожку па Мінскім метрапалітэне для старшакласнікаў сельскіх школ. Матэрыялы абмеркаваны на рэгіянальным семінары школьных бібліятэкараў і атрымалі высокую ацэнку.

Заданні ў асноўным носяць творчы характар, прадугледжваюць выкарыстанне новых інфармацыйных тэхналогій, садзейнічаюць актыўнай навучальнай дзейнасці студэнтаў, павышэнню яе эфектыўнасці за кошт дыялогавых формаў абмеркавання праблем, узаемнага кантролю і калектыўнай рэфлексіі.

Самастойная работа па дысцыпліне “Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк” цалкам забяспечана вучэбна-метадычнымі матэрыяламі. Да паслуг студэнтаў тыповая праграма, вучэбны дапаможнік, вучэбна-метадычны комплекс, апублікаваныя метадычныя матэрыялы “Абслугоўванне чытачоў”, “Стварэнне

прэзентацыйных матэрыялаў з дапамогай Power Point, навуковыя матэрыялы (папка артыкулаў), раздатчны матэрыял.

Выкарыстанне такіх матэрыялаў дазваляе выкладчыку скараціць аб'ём лекцый у гадзінах, ператварыць іх у форму калектыўных кансультацый, калі студэнт прыходзіць на заняткі з падрыхтаваным матэрыялам. У выніку лекцыя ператвараецца ў дыскусію па спрэчных ці незразумелых пытаннях.

Здзяйсняем мы пераход і на электронныя выданні (у электронным варыянце распрацаваны праграма, метадычныя матэрыялы і курс лекцый па “Менеджменту школьнай бібліятэкі”).

Кантроль за кіруемай самастойнай работай здзяйсняецца ў розных формах. Сярод іх:

- індывідуальныя гутаркі і кансультацыі;
- праверка рэфератаў, кантрольных работ, пісьмовых дакладаў;
- тэсціраванне;
- прамежавыя залікі;
- правядзенне групавых пісьмовых работ і іх праверка;
- праверка канспектаў практычных заняткаў.

Практыка сведчыць, што важным з'яўляецца і матывуючы фактар кантролю. Вынікі самастойнай работы ўключаюцца ў паказчыкі бягучага кантролю, яны ўлічваюцца на заліках, экзаменах; ад іх залежыць рэйтынг студэнта, а таксама канчатковая адзнака, а значыць, – стыпендыя і яе памер.

Многім студэнтам важным уяўляецца маральны фактар у форме грамадскага прызнання (першы ў групе, першы на факультэце, удзел у конкурсах, падрыхтоўка матэрыялаў да публікацый).

Выкарыстоўваецца таксама заахвочванне студэнтаў за поспехі ў вучобе, за творчы падыход у самастойнай рабоце, прымяняюцца таксама і санкцыі за дрэнную вучобу. Напрыклад, заданне, выкананае ў тэрмін, ацэньваецца больш высокім балам, не выкананае ў тэрмін, – больш нізкім, а за зусім не выкананае прадугледжваецца недапушчэнне да экзамену ці заліку.

Сярод “вузкіх месцаў” арганізацыі самастойнай работы можна адзначыць не заўсёды поўнае забеспячэнне студэнтаў вучэбнай і

метадычнай літаратурай, а таксама адсутнасць у іх сур'ёзнай устойлівай матывацыі.

---

1. Жук, О.Л. Организация самостоятельной работы студентов в логике компетентностного подхода / О.Л. Жук // Высшэйшая школа. – 2005. – № 2.

2. Сергеевкова, В.В. Управляемая самостоятельная работа студентов. Модульно-рейтинговая и рейтинговая системы / В.В. Сергеевкова. – Мн.: РИВШ, 2005. – 132 с.

3. Дзямешка, Л.А. Абслугоўванне карыстальнікаў бібліятэк: вучэб. дапам. / Л.А. Дзямешка, С.А. Паўлава. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2007. – 114 с.

Т.С. Жилинская, преподаватель

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ОПТИМИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

Использование интернет-технологий в учебном процессе повышает эффективность как аудиторных занятий, так и самостоятельной работы студентов. Во-первых, использование новейших интернет-технологий стимулирует индивидуальную активность обучающихся. К тому же возрастает мотивированность обучения, это приводит к повышению самоконтроля в процессе изучения дисциплины, к стремлению найти и усвоить информацию самостоятельно. В свою очередь, творческое мышление можно сформировать только при наличии проблемности изложения материала, дополнительного поиска необходимой информации, сравнения противоположных точек зрения, поиска оригинального решения проблемы и т. д. Во-вторых, все новейшие достижения в области науки, техники, экономики, бизнеса и т. п. обязательно находят освещение в зарубежных интернет-изданиях, хотя бы на реферативном уровне, и это открывает доступ к ознакомлению с последними открытиями и исследованиями. Конечно, преподаватель может сам находить источники информации и использовать их в обучении, но это развивает у студентов